

Lausunto

07.08.2025

Asia: VN/13128/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?

Keski-Uudenmaan työllisyysalue (Hyvinkää, Järvenpää, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen ja Tuusula) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnokseen kuntouttavasta työvoiminnasta annetun lain (189/2001) muuttamisesta. Keski-Uudenmaan työllisyysalueen mielestä muutoksen tavoitteet kokonaisuutena viranomaistyön keventämisestä ja päällekkäisyyksien purkamisesta ovat kannatettavia. Esitysluonnosta tulisi kuitenkin täydentää vielä tarkemmalla sääntelyllä vastuunjaosta eri toimijoiden kesken siten, että monialaisuus toiminnassa säilyy myös jatkossa asiakkaiden palvelutarpeiden mukaisena eikä asiakkaita putoa eri toimijoiden välisiin palvelukatveisiin.

Lisäksi esitysluonnosta ja sen vaikutusarviointeja tulisi täydentää huomioimaan lukuisat menossa olevat muutokset, jotka liittyvät esitysluonnokseen tiiviisti. Muita menossa olevia uudistuksia, joista hallituksen on tavoite antaa esitykset vuosien 2025 ja 2026 aikana, jotka liittyvät tiiviisti nyt esitettyyn luonnokseen ovat esimerkiksi sosiaaliturvan yleistukea koskevan lainsäädännön, työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevat uudistukset, kuntouttavan työtoiminnan työnjaon muutokset kuntien ja hyvinvointialueiden välillä sekä sosiaalihuollon palveluvalikoiman ja työ- ja toimintakykyä edistävien palveluiden kokonaisuudistus.

Muutoksia tulisi edistää paremmin kokonaisuutena myös toimeenpanon näkökulmasta. Kun samaan aikaan työllisyysalueiden toiminta on käynnistynyt ja toimintaa on päästy kehittämään hyvinvointialueiden kanssa, vaikeuttavat jatkuvat toisistaan erillään käsitellyt ja valmistellut muutokset monialaisen kokonaisuuden kehittämistä. Muutokset eivät koske vain tulevia vuosia, vaan niitä on tehty myös viime vuosina. Työllisyyspalvelutehtävien siirtyminen kunnille sisälsi myös työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun lainsäädännön muutoksia ja samaan aikaan hyvinvointialueet ovat tehneet mittavia muutoksia omaan toimintaansa.

Esitysluonnoksen tavoite on tehostaa hyvinvointialueiden toimintaa 1,6 miljoonalla eurolla koko maassa. Samaan aikaan esitysluonnos lisää kuitenkin todennäköisesti työvoimaviranomaisen työmäärää, joten sen kokonaistaloudellisuus kerrannaisvaikutuksineen voi olla myös negatiivinen. Tavoiteltavan säästön koko suhteessa koko monialaisen palvelun kuluihin ja sen toimeenpanoon liittyviin epävarmuuksiin sekä siihen, ettei esitysluonnoksen mukaan uudistus tulee voimaan jo

vuoden 2026 alussa, tulisi esitysluonnos valmistella osana edellä mainittua kokonaisuutta ja uudistusten tulla voimaan vuoden 2027 alussa, jolloin työvoimaviranomaisella olisi tarvittava aika myös lisätä henkilöstön osaamista vaadittuun tehtävään.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?

Esitysluonnoksessa ei arvioida kattavasti kasvaako palvelujen ja toimijoiden väliin jäävä asiakaskunta, jos työttömällä ei ole TYM-palvelujen yhteensovittamisen tarvetta, eikä hän saa toimeentulotukea. Nykyisen lain mukaan työllisyysasiantuntija ja sosiaalipalvelujen työntekijä käyvät yhteistä keskustelua aktivointisuunnitelman yhteydessä. Jatkossa palvelutarpeen arviointi jää työvoimaviranomaiselle. Tällöin työvoimaviranomaisen haasteena on, ettei sillä ole:

a) riittävää tietoa asiakkaan tilanteesta (ei pääsyä sote-järjestelmiin)

b) osaamista sote-palveluihin tai –tarpeen tunnistamiseen tai

c) palveluja vastata asiakaskunnan tarpeisiin kuntouttavan työtoiminnan sijaan

Keski-Uudenmaan työllisyysalueella on huoli siitä, että osa sote-palveluja tarvitsevista asiakkaista jää vaille tarvitsemaansa palvelua, mikä voi heikentää heidän työllistymisedellytyksiään ja lisätä sote-palvelujen tarpeen kasautumista. Lisäksi uudistus lisää todennäköisesti TYM-asiakkaiden määrää, kun aktivointisuunnitelmien määrä vähenee.

Esityksen vaikutuksia työttömiin on erittäin vaikea arvioida kokonaisuutena muiden aiemmin mainittujen lainsäädännön uudistusten (sosiaaliturvan yleistuki, työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevat uudistukset, kuntouttavan työtoiminnan työnjaon muutokset kuntien ja hyvinvointialueiden välillä sekä sosiaalihuollon palveluvalikoiman ja työ- ja toimintakykyä edistävien palveluiden kokonaisuudistus) kanssa. Käytännön näkökulmasta voi kuitenkin todeta, että uudistusten valmistelu toisistaan irrallaan sekä voimaantulot porrastetusti paranna työttömien palveluita, koska ne aiheuttavat jatkuvaa muutospainetta työttömien palveluissa.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?

Esityksen mukaan muut kuin työttömyyden perusteella toimeentulotukea saavat, joilla on tarve kuntouttavaan työtoimintaan, ohjautuisivat työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoimintamallin kautta. Tämä lisää työmäärää ja resursointitarvetta TYM-palvelussa niin työvoimaviranomaisella, hyvinvointialueella kuin Kelalla, vaikka esityksessä arvioidaan aktivointityöstä säästävän resurssin käytännössä vain siirtyvän TYM:n puolelle. Hyvinvointialueiden tilanteen tuntien on aihetta kantaa huolta siitä, että resurssi ei todellisuudessa siirry ja heikentää siten TYM-yhteistoimintamallin toteuttamista ja haavoittuvassa asemassa olevan asiakasryhmän palveluita.

Monialaisessa yhteistoimintamallissa asioivien henkilöiden määrä kasvavaa aktivointisuunnitelmien laadinnan vähentyessä. Esitys saattaa lisätä tarvetta vahvistaa työvoimaviranomaisessa työskentelevien osaamista asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn ongelmien tunnistamisessa aiempaa

laajemmin. Asiakkaiden moninaiset palveluntarpeet, palvelun tarpeen tunnistaminen ja TYM-asiakasmäärän kasvaminen voivat siten lisätä henkilöstön työmäärää, mikä taas tarkoittaisi nykytilanne huomioiden työvoimaviranomaisen työntekijämäärän lisäämistä TYM-toiminnassa, jolloin uudistuksella tavoiteltuja säästöjä ei saavutettaisi.

TYM-yhteistoimintamallissa on kyse työ- ja toimintakyvyn arvioimisesta ja työllistymisen edistämisestä jäljellä olevan työkyvyn mukaan. Suuri osa kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista on jo tällä hetkellä edennyt palveluun TYM:n monialaisen työllistymissuunnitelman kautta.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?

Esitysluonnoksen taloudellisena tavoitteena on ollut 1,6 miljoonan euron vuosittainen säästö hyvinvointialueille. Esitysluonnos lisää kuitenkin työvoimaviranomaisen ja mahdollisesti Kelan työmäärää, joten säästö on jo tästä näkökulmasta kyseenalainen. Kun esitysluonnoksessa ei ole huomioitu muita asiaan liittyviä suurempia uudistuksia ja niiden tuomia muutoksia vuosina 2026-2027, tulisi uudistusta lykätä siten, että asiat voidaan käsitellä ja arvioida kokonaisuutena. Tämä myös helpottaisi ja tehostaisi asioiden toimeenpanoa.

Rahoitusmalliin liittyen arvio siitä, että ohjaamiset kuntouttavaan työtoimintaan vähenevät ja vastaavasti TYM-yhteistoimintamalliin ohjattaisiin lähempänä työelämää olevia asiakkaita, on kannatettava.

Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.

Tavoite keventää aktivointisuunnitteluun liittyviä viranomaistehtäviä sekä purkaa aktivointisuunnitelman ja monialaisen työllistymissuunnitelman välisiä päällekkäisyyksiä on kannatettava. Uudistus tulisi kuitenkin toteuttaa ja arvioida osana muita suurempia uudistuksia (sosiaaliturvan yleistuki, työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevat uudistukset, kuntouttavan työtoiminnan työnjaon muutokset kuntien ja hyvinvointialueiden välillä sekä sosiaalihuollon palveluvalikoiman ja työ- ja toimintakykyä edistävien palveluiden kokonaisuudistus), joilla on vaikutusta työvoimaviranomaisen toimintaan ja toimintamalleihin sekä henkilöstön osaamisvaateisiin. Tämä helpottaisi myös jatkuvassa muutoksessa olevien hyvinvointialueiden sekä työllisyysalueiden mahdollisuutta onnistua muutosten toimeenpanossa niin asiakkaiden kuin taloudellisen tehokkuuden kannalta.

Jamisto Annukka
Keski-Uudenmaan työllisyysalue / Järvenpään kaupunki